

Venkov by měl aktivně spojovat síly ke své obhajobě

Petr Havel

Přestože je pojem venkov nebo rozvoj venkova prakticky každý den skloňován v médiích i v politických prohlášeních, v praxi se potřeba rozvoje venkova příliš nenaplnuje a stát se naopak z venkovského prostoru stahuje.

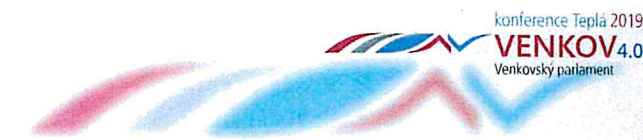
Zhruba tak by se dala shrnout nálada, vyjádření, ale i struktura apelů a výzev směřem ke státním institucím a politikům z letošní **národní konference Venkov 2019**, která proběhla v atraktivním prostředí kláštera premonstrátů v Teplé v Karlovarském kraji. Pořadatelem tří denní akce, která proběhla ve dnech 1. až 3. října, byl tradičně Spolek pro obnovu venkova (SPOV) s podporou Ministerstva zemědělství, Národní sítě místních akčních skupin, Svazu měst a obcí ČR, Sdružením místních samospráv ČR, Agrární komory ČR a Asociace soukromého zemědělství ČR.

Jistým přelomovým momentem se stal hned úvod konference, a to veřejným podpisem Memoranda mezi SPOV zastoupeného předsedkyní Veronikou Vrecionovou a Sdružením místních samospráv ČR (SMS) zastoupeného předsedou Stanislavem Polčákem. Zdánlivě formální událost je, nebo by alespoň měla být, důležitým poselstvím pro celou řadu organizací na venkově působících. Venkov totiž musí více než kdy jindy **spojovat síly k obhajobě priorit a přístupů, které jsou ve venkovském prostoru jiné než ve velkých městech**. Zmiňované memorandum je jedním z takových kroků, přičemž v tomto případě je cílem společný postup v připomínkování zákonů dotýkajících se venkova. Podle Polčáka budou obě organizace posuzovat a předkládat stanoviska k zákonům v názorovém souladu, přičemž ve veřejném připomínkovém řízení bude SMS zastupovat SPOV.

Právě Polčák v úvodu konference zdůraznil, že **podle analýzy EU bude do 10 let bydlet 70 procent obyvatel ve městech s počtem obyvatel nad 100 000 osob**. To ovšem v praxi znamená pokles vyjednávací síly venkova, neboť současná politika se bohužel stále více řídí populismem a takovými kroky, které dokážou politikům zajistit širší volební podporu. Vzhledem k tomu, že počet voličů ve městech bude stoupat, a není důvod tomu nevěřit, bude o to důležitější integrace názorů z venkovského prostoru zaznívajících.

Národní konference Venkov

k tomu již léta vytvářejí základní předpoklady i tím, že se jich účastní, alespoň jejich úvodem, celá řada důležitých a venkovskou politiku spolu-

vytvářejících osobností. Letos se například účastnil zahájení konference mimo jiné státní tajemník Ministerstva zemědělství Jan Sixta, náměstek ministryně pro místní rozvoj Zdeněk Semorád, místopředseda Senátu Parlamentu ČR Jan Horník, předseda Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí Senátu Zbyněk Linhart, místopředseda Svazu měst a obcí Pavel Drahovzal nebo předseda Národní sítě Místních akčních skupin (MAS) Jiří Krist.

Zatímco politici deklarovali vůli v podpoře rozvoje venkova pokračovat, zástupci organizací a samospráv poukazovali na rizika vyvídnutí venkova, snahy o centralizaci (například v podobě Ústředního stavebního úřadu) a úbytek služeb na venkově, jako jsou poštovní, obchodní či zdravotnická zařízení zajišťující základní potřeby obyvatel venkova. Někteří také poukazovali na rizika odpívání peněz původně určených pro venkov do měst. Například podle předsedy MAS Jiřího Krista by neměly být finanční prostředky alokovány podle sídla společností, ale peníze by měly končit tam, kde se něco vytváří. Ačkoli byla jedním z témat konference diskuze o nesměrování podpor pro rozvoj venkova v nastávajícím sedmiletém programovém období EU po roce 2021, zejména přítomní politici a úředníci konstatovali, že **stále ještě není k dispozici základní finanční rámec ani definice priorit v nasměrování dotačních podpor v rámci EU**. Víceletý finanční plán by měl být dojednáán zhruba v létě 2020, včetně míry spolufinancování operačních programů z národních zdrojů.

Potřeby venkovského prostoru

Tvůrci těchto programů by ovšem samozřejmě měli vnímat **potřeby venkovského prostoru**, které se účastníci konference tradičně snažili zformulovat v průběhu diskuzí soustředěných do čtyř workshopů - „Voda - sucho: Svět na prahu vodní krize“, „Obnova center malých měst“, „Program rozvoje venkova a společná zemědělská politika“ a „Možnosti Komunitě vedeného místního rozvoje (CLLD) při řešení vybavenosti obcí“.

TOP 12 požadavků jako poselství konference k politikům přináší následující výčet:

1. **Reflexe potřeb území** definovaná strategiemi MAS.
2. Legislativní a dotační podpora pro zbudování technologií pro zadržování dešťové a povrchové vody v zemědělských areálech.

Memorandum o spolupráci podepsali představitelé Sdružení místních samospráv a Spolku pro obnovu venkova (Stanislav Polčák a Veronika Vrecionová)

Jednání workshopů probíhalo v atraktivním prostředí kláštera premonstrátů v Teplé

3. Zaměřit se na propagaci a přiblížení zemědělského sektoru jako zajímavé oblasti lidské činnosti – podnikání a pracovní příležitosti s důrazem na regionální úroveň.
4. Změnit systém zemědělských dotací – **více podporovat zemědělce „z místa“ a přispívajících k tradici**.
5. **Procesní a administrativní zjednodušení (administrace) implementace programů**, možnost tvorby vlastních preferenčních kritérií MAS.
6. Razantní snížení byrokracie spojené s realizací opatření k zadržování vody v krajině.
7. Provázanost rostlinné a živočišné produkce pro zvýšení biodiverzity a zásoby vody v půdě.
8. Podpora života, podnikání a bydlení v centrech malých měst.
9. Využití potenciál českého zemědělství ke zvýšení soběstačnosti ČR v živočišných a speciálních rostlinných produktech.
10. **Odstranit zbytečné upravování programových dokumentů ze strany řídicích orgánů nad rámec požadavků EU**.
11. **V dohodě o partnerství 2020+ razantně zvýšit objem peněz pro CLLD včetně měst do 25 tisíc obyvatel (území MAS zaujímají 89 % území republiky s 56 % jejího obyvatelstva)**.
12. **Větší podíl alokací pro CLLD (např. 25 % všechny fondy EU; 30 % ostatní – krajské a národní fondy)**.

Pozornému čtenáři jistě neunikne, že **uvedené požadavky se prakticky každoročně opakují**, což ovšem mimo jiné znamená, že se také k žádoucím cílům příliš mnoho neposouvají. Pokud se v poslední době přece jen něco mění, pak jde o státní i privátní aktivity spojené s prevencí rizik sucha a zlepšování stavu krajiny, a opětovně je vhodné zdůraznit, že nedílnou součástí toho procesu by měly být i obce. Pozitivní je, že jejich aktivita skutečně roste, což se mimo jiné na konferenci projevovalo v návštěvnosti workshopů.

Problematika vody v popředí zájmu

Právě workshop věnovaný problematice vody byl nejvíce navštíven a úvod k ní prezentoval profesor Bohumír Janský z přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Ten mimo jiné zdůraznil, že **ČR patří mezi státy s nejmenšími obnovitelnými zásobami vody**, a to i v porovnání s nejbližšími státy. Zatímco v ČR vychází zásoba vody na jednoho obyvatele na zhruba 1 500 kubíků vody, v sousedním Slovensku je to například 9 200 kubíků na hlavu. Na rozdíl od katastrofických scénářů globálního nedostatku vody nicméně i Janský přiznal, že v porovnání se světem jsou problémy ČR s vodou poměrně malé. Konstatoval mimo jiné, že jen kapacita v ČR existujících vodních nádrží činí zhruba 3 miliardy kubíků, což je přibližně stejné množství vody, jaké se u nás spotřebuje na pitné účely, v průmyslu, energetice a v zemědělství za dva roky. To je docela důležitý signál, na němž se mimo jiné shodli i další účastníci panelu o vodě.

Obec a krajina – ilustrační foto

Potvrdil to například i exministr zemědělství Marina Jurečka, který označil za nejdůležitější řešení **zvýšit schopnost zadržovat vodu v krajině** a poukázal na potřebu pozemkových úprav, a to i úprav dílčích v případě, že pozemkové úpravy v celém katastru nejsou kvůli některým obstrukcím možné. Že lze stav krajiny zlepšovat i bez dotací, prezentoval na praktických příkladech z programu „Pestrá krajina“ Radim Kotrba z Asociace soukromého zemědělství ČR, která loni tento program vyhlásila a nejlepší hospodáře ocenila, přičemž v současné době již probíhá další ročník uvedené soutěže.

Existence pozitivních příkladů je, jak vyplývá z praxe i ze zkušeností pozemkových úřadů, dominantním impulsem k tomu, aby zemědělci, ale právě i obce krajinu žádoucím a k přírodě blízkým způsobem měnily. Některá na pohled atraktivní opatření, například směřující k zajištění zdrojů pitné vody, ale mohou být kontraproduktivní. Na to upozornil v rámci diskuze i autor tohoto článku, a to zejména na dnes častý způsob zajišťování zdrojů vody prostřednictvím vrtů. V první řadě je vhodné si uvědomit, že vrty nejsou dlouhodobou zárukou zdroje vody v místě, kde je vrt proveden. Srážková bilance na území ČR v jednotlivých letech kolísá, vrstvy hornin, kde se podzemní voda aktuálně nachází, mohou být v budoucnosti narušeny jinými lidskými zásahy (například stavební činností) a kromě toho může vrt zajišťující pitnou vodu pro nějakou část obyvatel narušit zdroje vody pro jinou skupinu obyvatel. Pokud se dnes hovoří o pomalém doplňování zásob zdrojů podzemních vod, a ty se skutečně doplňují postupně a často řadu let, je využití podzemních zdrojů vody k pitným účelům fakticky cestou k tomu, aby se stavy hladin podzemních vod nedostaly na někdejší úroveň nikdy. Kromě toho lze v budoucnosti předpokládat **zvýšení ceny podzemní vody, která je v současné době dvakrát až třikrát levnější, než voda povrchová** (také proto jsou mimo jiné v různých částech ČR jiné ceny vodného). Pokud se přitom poplatky za odběr podzemních vod navýší, ekonomika vrtů se může hodně – a to pro uživatele takové vody negativně – změnit.

Nejen voda je ale pro venkov a krajinu tématem. Stále aktuálnější je také celá **oblast skládkování, poplatků a legislativy s ní spojené**, a také metody a uplatnění **recyklace surovin**, včetně právě i vody. I na to poukázal ve své prezentaci profesor Janský s tím, že **vyspělost zemí se v současné době měří mírou recyklace vody**. Ve světě aktuálně vede Izrael (75 procent) a Japonsko (60 procent), v Evropě je ale situace mnohem horší, takové Rakousko recykluje v současné době jen 30 procent vody a situace v ČR je ještě mnohem horší než v Rakousku. To sice konference Venkov 2019 neřešila, obce a města a celá společnost ale **bude muset odpadové hospodářství řešit** mnohem aktivněji než dosud. Ale to je téma na úplně jiný článek.

Petr Havel, agrární analytik

Želivská přehrada – všechny foto na této dvoustraně Nina Havlová